

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Економічний факультет
Кафедра економіки, підприємництва та управління підприємствами

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів
напряму 6.030504 «Економіка підприємства»
спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Дніпро
2017 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Бикова Вероніка Григорівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та управління підприємствами.

Обговорено та схвалено науково-методичною комісією за напрямом підготовки «Економіка підприємства», спеціальністю «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

«25» квітня 2017 року, протокол № 8

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Економічний аналіз торгівельної діяльності» складена відповідно до варіативної компоненти Освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму підготовки 6.030504 «Економіка підприємства», що затверджена Вченою радою Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (протокол № 13 від 30.05.2013 р.) та Освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», що затверджена Вченою радою Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (протокол № 12 від 26.04.2017 р.).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методи, прийоми, інструменти та інформаційне забезпечення аналізу торговельної діяльності підприємств.

Міждисциплінарні зв'язки: Дисципліна «Економічний аналіз торгівельної діяльності» розглядає загальні закономірності дослідження економічних явищ і процесів на торговельному підприємстві. Теоретичною та методологічною базою вивчення дисципліни «Економічний аналіз торгівельної діяльності» є дисципліни гуманітарної, природничо-наукової та загальноекономічної підготовки, а також дисципліни професійної та практичної підготовки, у т. ч. «Економіка підприємства», «Основи торгівельної діяльності», «Економетрика», «Статистика», «Бухгалтерський облік», «Планування і контроль на підприємстві» тощо.

Програма навчальної дисципліни «Економічний аналіз торгівельної діяльності» складається з таких змістових модулів:

1. Теоретико-концептуальні основи економічного аналізу торговельної діяльності;
2. Технологія економічного аналізу торговельної діяльності підприємства.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Економічний аналіз торгівельної діяльності» є формування системи професійної компетентності (знань, прикладних вмінь та навичок) щодо системного оцінювання торговельної діяльності підприємств, виявлення внутрішніх резервів раціонального використання товарних і фінансових ресурсів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Економічний аналіз торгівельної діяльності» є вивчення сучасних методик економічного аналізу торговельної діяльності із застосуванням математичних і статистичних прийомів та методів.

- 1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:
знати:

- сутність та методи економічного аналізу торгівельної діяльності;
- елементи інформаційного забезпечення економічного аналізу торгівельної діяльності;
- підходи до побудови факторних моделей економічного аналізу торгівельної діяльності і підрахунку внутрішніх резервів;
- систему показників стану ресурсного забезпечення торгівельного підприємства та ефективності його діяльності.

вміти:

- використовувати методи і прийоми економічного аналізу торгівельної діяльності;
- розробляти й аналізувати факторні моделі;
- розраховувати аналітичні показники операційної діяльності торгівельного підприємства;
- формулювати повні, достовірні й адекватні висновки, прийнятні для подальшої розробки управлінських рішень.

Вивчення дисципліни «Економічний аналіз торгівельної діяльності» повинно забезпечувати теоретичне і практичне вивчення основ економічного аналізу: проблем сучасного економічного аналізу торгівельної діяльності, способів вивчення головних показників торгівельного підприємства, дії найбільш поширених чинників та необхідності пошуку, а також стандартних прийомів підрахунку загальновідомих резервів торгівельної діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 120 годин / 4 кредити ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 1. Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу в торгівлі

Економічний аналіз як сфера економічної науки. Основні етапи розвитку економічного аналізу. Його роль в управлінні торгівельним підприємством та підвищенні ефективності торгівельної діяльності. Економічний аналіз в умовах ринкової економіки. Торгівельна діяльність як предмет економічного аналізу. Об'єкти та суб'єкти аналізу. Зміст аналізу. Умови, які сприяють розвитку аналізу на торгівельних підприємствах. Використання в економічному аналізі системи коефіцієнтів. Основні категорії економічного аналізу торгівельної діяльності. Ресурси, фактори, резерви торгівельної діяльності, їх класифікація. Задачі економічного аналізу торгівельної діяльності. Оцінка результатів торгівельної діяльності. Сприяння управлінню та контролю торгівельної діяльності. Пошук і виявлення резервів, заходи для їх реалізації з метою підвищення ефективності торгівельної діяльності.

Тема 2. Метод та методичні прийоми економічного аналізу

Визначення методу. Класифікація методів. Метод економічного аналізу. Аналітичний метод і принципи аналітичного дослідження. Деталізація звітних показників. Елімінування як метод розрахунку впливу чинників. Способи елімінування: ланцюгових підстановок, абсолютних й відносних різниць і перерахунків. Порівняння, його застосування в аналізі. Види порівнянь. Вимоги до забезпечення порівняльності даних. Прийоми нейтралізації цінового чиннику, обсяга товарообороту, структури та асортименту та інше. Моделювання. Вид моделей. Використання моделювання в економічному аналізі. Балансові співставлення. Використання цього методу для перевірки узгодженості і достовірності звітних фактів. Використання балансових розрахунків для визначення розміру невідомих показників і чинників. Сальдовий прийом, можливості застосування його в аналізі. Статистичні методи, застосовувані в аналізі. Табличний метод. Особливості побудови аналітичної таблиці. Використання табличного методу в аналізі. Прийоми групувань і вибірки. Динамічні ряди. Обчислення середніх і відносних величин. Графічні методи. Економіко-математичні методи, застосовувані в економічному аналізі, їхня класифікація. Лінійне і динамічне програмування, сітьові графіки, транспортна задача й ін. Особливості їхнього використання в аналізі торгівельної діяльності і сфери їхнього застосування. Соціологічні й інші методи, застосовувані в економічному аналізі. Анкетний метод дослідження. Опитування суб'єктів аналізу. Проведення експерименту.

Тема 3. Організація й етапи економічного аналізу в торгівлі

Поняття і загальні методологічні принципи організації аналізу. Форми і методи організації аналітичної роботи. Організація аналітичної роботи в торгівлі. Особливості організації і проведення аналізу з боку статистичних, фінансово-кредитних і керівних організацій. Планування, виконання і контроль окремих робіт і аналізу в цілому. Залучення, узгодження дій і заохочення виконавців аналізу. Основні етапи і послідовність проведення аналізу торгівельної діяльності. Принципи упорядкування програм аналізу. Добірка, перевірка й аналітична обробка економічної інформації. Узагальнення, оцінка і письмове оформлення результатів аналізу. Формування пропозицій за результатами аналізу і контроль за їхньою реалізацією.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ТЕХНОЛОГІЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Тема 4. Аналіз обсягу і структури товарообороту торговельного підприємства

Завдання та інформаційна база економічного аналізу роздрібного товарообороту. Загальна схема і послідовність проведення аналізу. Система показників товарообороту. Чинники реалізації товарів. Інформаційна база

аналізу. Аналіз виконання плану і динаміки загального обсягу роздрібного товарообороту. Вимірювачі, застосовувані для обчислення показників динаміки. Аналіз отьмічності і рівномірності виконання плану товарообороту. Аналіз напруженості виконання плану товарообороту. Аналіз товарної структури роздрібного товарообороту. Аналіз сезонності роздрібної реалізації товарів. Оперативний аналіз роздрібного товарообороту. Особливості аналізу товарообороту оптового торговельного підприємства. Аналіз товарообороту торгівельної мережі.

Тема 6. Комплексний аналіз основних факторів, які впливають на товарооборот підприємства роздрібної торгівлі

Система факторів формування роздрібного товарообороту. Загальна схема і послідовність проведення аналізу. Джерела інформації. Аналіз впливу комплексу зовнішніх факторів на формування товарообороту підприємства роздрібної торгівлі. Система показників і чинники, що визначають рівень попиту на товари. Вивчення функцій кривих попиту, його цінової еластичності для прийняття управлінських рішень. Аналіз впливу забезпеченості товарами та їх використання на роздрібний товарооборот. Аналіз стану товарних запасів. Аналіз оборотності товарів. Аналіз надходження товарів. Аналіз і оцінка збуту окремих товарів. Аналіз факторів праці. Показники й аналіз динаміки продуктивності праці. Аналіз стану і використання матеріально-технічної бази. Аналіз рівня торговельного обслуговування. Систематизація і узагальнення результатів факторного аналізу товарообороту підприємств роздрібної торгівлі.

Тема 6. Аналіз витрат обігу торговельного підприємства

Завдання та інформаційна база аналізу витрат обігу. Класифікація видів витрат і об'єктів аналізу. Система показників рівня витрат. Загальна схема формування витрат підприємства і їхнього аналізу. Система факторів, що впливають на витрати обігу торговельного підприємства. Аналіз загального виконання плану і динаміки витрат обігу. Аналіз впливу динаміки цін і тарифів на витрати обігу. Аналіз впливу структури товарообороту на витрати обігу. Аналіз впливу обсягу товарообороту на витрати обігу. Аналіз окремих статей витрат обігу: аналіз витрат на оплату праці; аналіз витрат на оренду, утримання основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, що забезпечують збут товарів; аналіз витрат на зберігання, підсортування, оброблення і передпродажну підготовку товарів; аналіз витрат на транспортування; аналіз витрат на тару; аналіз витрат на рекламу та проведення маркетингових заходів; аналіз статті «Інші витрати». Особливості аналізу витрат обігу оптового торговельного підприємства. Зміст і методи оперативного аналізу витрат обігу. Вибір показників оперативного аналізу і контролю витрат обігу. Методи виявлення, оцінка і систематизація причин відхилень витрат від плану. Підрахунок і розробка заходів щодо реалізації виявлених резервів витрат обігу.

Тема 7. Аналіз доходів і фінансових результатів торговельної діяльності підприємства

Значення, задачі й інформаційне забезпечення аналізу фінансових результатів діяльності торговельного підприємства. Аналіз валового доходу від реалізації товарів. Аналіз рівня, динаміки та структури фінансових результатів. Місце прибутку в системі узагальнюючих вартісних показників, його значення в оцінці і стимулюванні економічної ефективності роботи торговельного підприємства. Оцінка упущених можливостей збільшення прибутку і причин цього. Аналіз фінансових результатів від основної діяльності. Аналіз фінансових результатів інших видів звичайної і надзвичайної діяльності підприємства. Аналіз та оцінка меж беззбитковості торговельної діяльності. Аналіз розподілу прибутку. Визначення суми чистого прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства. Чинники, що впливають на розмір чистого прибутку: їхня класифікація на залежні і незалежні від діяльності підприємства. Аналіз і обґрунтування доцільності основних напрямків використання прибутку.

Тема 8. Аналіз фінансового стану торговельного підприємства

Зміст і структура методики аналізу фінансового стану торговельного підприємства та його інформаційна база. Бухгалтерський баланс і його внутрішні економічні взаємозв'язки. Аналіз фінансової стійкості підприємства за абсолютними і відносними показниками. Аналіз майнового стану торговельного підприємства. Аналіз необоротних активів. Аналіз стану оборотних активів та їх оборотності. Аналіз обсягу і структури джерел фінансування оборотних активів. Аналіз кредиторської заборгованості. Аналіз ліквідності і платоспроможності торговельного підприємства. Аналіз руху грошових коштів торговельного підприємства. Аналіз рентабельності капіталу торговельного підприємства.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

3.1. Базова література:

1. Баканов М. И. Экономический анализ в торговле: учеб. пособ. / Под ред. М. И. Баканова. – М.: Финансы и статистика, 2007. – 336 с.
2. Гринів Б. В. Економічний аналіз торговельної діяльності. Навч. посіб. / Б. В. Гринів. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.
3. Гринів Б. В. Економічний аналіз торговельної діяльності: Навч. посібник / Б. В. Гринів. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К.: Центр учб. л-ри, 2012. – 392 с.
4. Кравченко Л. И. Анализ хозяйственной деятельности в торговле: учебн. для вузов / Л. И. Кравченко. – Минск: Высшая школа, 2003. – 526 с.
5. Марцин В. С. Економіка торгівлі: підручник / В. С. Марцин. – К.: Знання, 2006. – 402 с.
6. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник / Є.В. Мних. – К.: Знання, 2011. – 630 с.

7. Отенко В. І. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. для ВНЗ / Отенко В. І., Іванієнко В. В., Азаренков Г. Ф. – Харків: ІНЖЕК, 2015. – 339 с.
8. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности: Учебное пособие / Г.В. Савицкая. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 288 с.
9. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. І. Дацій [та ін.]. – Д.: Біла К. О. [вид.], 2014. – 235 с.
10. Тринька Л. Я. Економічний аналіз: навч.-метод. посіб. / Л. Тринька, О. Липчанська (Іванчук). – К.: Алерта, 2013. – 567 с.

3.2. Додаткова література:

1. Александров О.А. Экономический анализ: Учебное пособие / О.А. Александров, Ю.Н. Егоров. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 288 с.
2. Басовский Л.Е. Экономический анализ (Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности): Учебное пособие / Л.Е. Басовский, А.М. Лунева, А.Л. Басовский. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 222 с.
3. Буценко І. М. Міжнародний економічний аналіз: практикум: навч. посіб. / І. М. Буценко, Ю. В. Ілясова, О. В. Кутняк. – Сімф.: Салта, 2013. – 255 с.
4. Герасимова Е.Б. Экономический анализ: Задания, ситуации, руководство по решению / Е.Б. Герасимова, Е.А. Игнатова. – М.: ФОРУМ, ИД, 2010. – 176 с.
5. Грабовецький Б. Є. Економічний аналіз: навч. посіб. / Б. Є. Грабовецький. – Вид. 2-ге, допов. та переробл. – Вінниця: ВНТУ, 2013. – 84 с.
6. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності: Навч. посібник / Б.В. Гринів. – 2-ге вид., переробл. та доповн. – К. : Центр учб. л-ри, 2012. – 392 с.
7. Денисюк О.М. Аналіз господарської діяльності: Практикум: Навч. посібник / О.М. Денисюк, І.Ф. Полещук, В.В. Коровій. – Вінниця: Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань ВТЕІ КНТЕУ, 2008. – 164 с.
8. Дикань В. Л. Техніко-економічний аналіз діяльності підприємств залізничного транспорту: підруч. для студентів ВНЗ / В. Л. Дикань, В. В. Компанієць, І. Л. Назаренко; за ред. В. Л. Диканя. – Харків: УкрДАЗТ, 2013. – 547 с.
9. Економічний аналіз і моделювання господарської діяльності підприємства: навч. посіб. для студентів ВНЗ / М. В. Румянцев [та ін.]. – Донецьк: Ноулідж, Донец. від-ня, 2014. – 297 с.
10. Економічний аналіз у схемах і таблицях: Посібник / За заг. ред. проф. Л.М. Кіндрацької. – К.: КНЕУ, 2010. – 260 с.
11. Економічний аналіз: базовий курс для податкового аналітика: навч. посіб. / за заг. ред. Л. Л. Тарангул; [упоряд.: І. С. Санжаревська, П. М. Кричун, С. М. Шаповал]. – К.: СВД ДПС України: СВД Міндоходів України, 2013. – 799 с.
12. Економічний аналіз: Практикум : Навч. посібник / О. П. Антонюк, Т.

М. Ступницька, Н.М. Купріна, І.Є. Подгорна. – Львів: Магнолія-2006, 2010. – 320 с.

13. Купалова Г. І. Статистико-економічний аналіз, оцінка та перспективи розвитку персоналу сільськогосподарських підприємств: монографія / Г. І. Купалова, В. М. Четверик. – К.; Ужгород: Бреза А. Е., 2013. – 211 с.

14. Мних Є.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К.: КНТЕУ, 2010. – 412 с.

15. Нестерчук Ю. О. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. / Ю. О. Нестерчук, С. Ю. Соколюк, О. В. Жарун. – Умань: Сочінський [вид.], 2012. – 234 с.

16. Організація і методика економічного аналізу Навч. посіб./Косова Т.Д., Сухарев П.М., Ващенко Л.О. та ін. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 528 с.

17. Поліщук Н. В. Математичні методи економічного аналізу: теорія і практика: навч. посіб. / Н. В. Поліщук, Ю. Ю. Буренніков. – Вінниця: Т. П. Барановська [вид.], 2013. – 291 с.

18. Приймак В.І. Математичні методи економічного аналізу: Навч. посібник / В.І. Приймак. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 296 с.

19. Проблеми і перспективи розвитку статистики, аудиту та економічного аналізу: колект. монографія / за ред. В. А. Дерія. – Тернопіль: Крок, 2016. – 362 с.

20. Прокопенко І.Ф. Методика і методологія економічного аналізу: Навч. посібник / І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 430 с.

21. Сарапіна О. А. Організація і методика економічного аналізу: навч. посіб. / О. А. Сарапіна, Т. А. Пінчук, Н. Я. Стефанович. – Херсон: Вишемирський В. С., 2013. – 313 с.

22. Теорія економічного аналізу: Опорний конспект лекцій / авт.: Є.В. Мних, А.Д. Бутко. – К.: КНТЕУ, 2010. – 80 с.

23. Техніко-економічний аналіз: навч. посіб. / Н. С. Поповенко [та ін.]; під. ред. Н. С. Поповенко. – Одеса: Стандартъ, 2014. – 143 с.

24. Черниш С.С. Економічний аналіз: Навч. посібник / С.С. Черниш. – К.: Центр учб. л-ри, 2010. – 312 с.

25. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: Навч. посібник / О. О. Шеремет. – К.: Кондор, 2010. – 196 с.

3.3. Методичні рекомендації:

1. Бикова В. Г. Конспект лекцій з дисципліни «Економічний аналіз торгівельної діяльності» – додається в НМКД.

2. Бикова В. Г. Методичні матеріали до практичних занять з дисципліни «Економічний аналіз торгівельної діяльності» – додається в НМКД.

Студентам також рекомендується для самостійного опрацювання відповідна наукова література та періодичні видання.

3.4. Інформаційні ресурси:

1. Нормативна база (будь-які правові пошукові системи, включно системи, що розташовані на офіційних сайтах в мережі Інтернет відповідних органів).
2. Офіційний сайт Національної бібліотеки ім. Вернадського – www.biblvernad.org.ua.
3. Менеджмент. Бізнес. – www.management.com.ua.
4. Центр гуманітарних технологій – www.gtmarket.ru.
5. Науково-технічна бібліотека. Читальня on-line.
<http://library.tu.edu.te.ua>

4. ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Підсумкова атестація з навчальної дисципліни «Економічний аналіз торгівельної діяльності» – залік.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Діагностика знань студентів здійснюється з допомогою:

- усних опитувань на практичних заняттях;
- письмових тестових і практичних завдань.

Критерії успішності

Оцінки «зараховано» (А) заслуговує студент (студентка), який (яка) виявив (виявила) всебічні, системні й глибокі знання навчального матеріалу і вміння вільно виконувати передбачені програмою завдання, ознайомлений (ознайомлена) з основною і додатковою літературою. Зазвичай, оцінка «відмінно» ставиться студентам, які засвоїли основні поняття та принципи сучасної економічної теорії, вільно оперують економічними категоріями та інтерпретують графічні економічні моделі, усвідомлюють зв'язки між основними економічними явищами та процесами, творчо та коректно використовують їх при розв'язанні задач.

Оцінки «зараховано» (В, С) заслуговує студент (студентка), який (яка) виявив (виявила) повне знання навчального матеріалу, успішно виконав (виконала) передбачені програмою завдання, засвоїв (засвоїла) рекомендовану основну літературу. Як правило, оцінка «добре» виставляється студентам, які засвідчили системні знання понять та принципів економічної теорії і здатні до їх самостійного поповнення та оновлення під час подальшої навчальної роботи і професійної діяльності. Одночасно вони допустили певні неточності, пропуски, помилки, які зумовили некоректність окремих результатів та висновків.

Оцінки «зараховано» (D, E) заслуговує студент, який виявив знання основного навчального матеріалу в обсязі, потрібному для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією, частково впорався з виконанням

передбачених програмою завдань, ознайомлений із частиною рекомендованої основної літератури. Зазвичай, оцінка «задовільно» виставляється студентам, які допустили суттєві помилки в усних відповідях та при виконанні завдань контрольних робіт, мали серйозні труднощі у спробах усунути ці помилки самостійно.

Оцінка «незараховано» (FX) виставляється студентіві, який виявив значні прогалини в знаннях основного навчального матеріалу, допустив грубі помилки у виконанні передбачених програмою завдань, незнайомий з основною літературою. Як правило, «незадовільна» оцінка виставляється студентам, у яких відсутні знання базових положень сучасної економічної теорії або їх недостатньо для продовження навчання чи початку професійної діяльності.